

—= Ս Ի Ո Ն =—

Լ.Ա. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1957

❧ ՅՈՒՆԻՍ ❧

ԹԻՒ 6

ԽՄԲԵԳՐԱԿԱՆԻ ՓՈԽԱՐԷՆ

Ստորև կը գնենք, փոխան խմբագրականի, Սրբազան Պատրիարքի բացման հառը, արտասանուած Միաբանական Ընդհանուր Ժողովի 1957-1958 տարւոյ առաջին նիստին: Կը յուսանք թէ մեր ընթերցողները պիտի կարգան զայն ուշի ուշով, տեղեկանալու համար Հայոց երուսաղէմի Պատրիարքութեան ուղադրութեան առարկայ եղող խնդիրներուն, և կատարած ու կատարելիք գործերուն:

ԽՄԲ.

Գերաշնորհ եւ Հոգեշնորհ Միաբանակիցք իմ,
Եղբարք եւ Սիրելիք ի Տէր,

Այսօր կը մտնենք մեր գործի տարիին, կամ այլ բացատրութեամբ՝ մեր ելմտական տարեշրջանին սեմէն ներս, Միաբանական Ընդհ. Ժողովի այս գումարումով: Պէտք էր այս Ժողովը գումարէինք ասկէ մի քանի շաբաթ առաջ. սակայն օրակարգի նիւթ կազմող տեղեկագիրներու պատրաստութիւնը կարելի չեղաւ աւելի կանուխ լրացնել:

Ուրախ եմ շատ՝ որ այս գեղեցիկ եւ պատմական սրահին մէջ գումարուած ենք՝ իրրեւ ուխտի եղբայրներ՝ մեր Սուրբ Տան յառաջիկայ տարուան գործերը ծրագրելու, անցեալի գործերուն վրայ ակնարկ մը նետելէ ետք:

Մօտաւորապէս վեց ամիս առաջ էր՝ որ իմ տկար ուսերուս վրայ դրուեցաւ, իրրեւ Պատրիարքութեան Տեղապահի, Ս. Աթոռոյ գործերուն վերատեսչութեան ծանր պարտականութիւնը:

Ծանօթ է ամենուր թէ ի՞նչ պարագաներու ներքեւ կատարուեցաւ այդ պարտադրութիւնը, այսինքն՝ պարտականութեան դրուիլը իմ վրայ: Չեմ ուզեր անդրադառնալ անոնց, այսինքն՝ այն իրադարձութեանց, որոնք մեր Միաբանութեան անդամներէն շատ ժամանակ խլեցին եւ շատ կորով սպառեցին:

Այնքանը միայն պէտք է ըսեմ թէ մեր Միաբանութեան անդամներուն ստուար մեծամասնութեան, մեր Յորդանանի Ժողովրդեան լաւագոյն տարրերուն եւ արտասահմանի հայութեան ողջամիտ զանգուածին՝ ազնուական ոգին անգամ մը եւս երեւան եկաւ, երբ անոնք ճակատագրական վտանգի պահուն թիկունք կանգնեցան հինաւուրց եւ պատկառելի մեր այս Սուրբ Հաստատութեան, որ կը վայելէ պաշտպանութիւնը Քրիստոնէական եկեղեցւոյ երկու մեծ սուրբերուն, Գլխադիր եւ Տեառնեղբայր զոյգ Յակոբոսներու: Եթէ թոյլ տրուէր որ անօրէնութեան չար ոգին տիրապետէր այս պանծալի Հաստատութենէն ներս, Հայ եկեղեցւոյ այս կարեւոր կեդրոնին անդամներին հարուած մը տրուած պիտի ըլլար: Այս կապակցութեամբ պէտք է հաստատենք այստեղ՝ թէ մեր Աթոռի տագնապին մէջ ոչ աթոռի կռիւ կար, ո՛չ հատուածական պայքար եւ ոչ ալ երկու տարբեր ուղեգիծերու կամ անձնականութեանց հակամարտութիւն: Եղածը պարզապէս եզակի աղբիւրէ բխող աղիտաւոր եւ բացայայտ չարիք մը արգիլելու համար հաւաքական միջոցառում մըն էր:

Որքան ալ անօրէնութեան չար ոգին ձեռնմխի եղած չըլլայ տակաւին՝ մենք մեր աչքերը պիտի դարձնենք այն շինարարական եւ յառաջադիմական գործին որ մեր առջեւ կայ, ըստ Սուրբ Առաքեալի խօսքին՝ որ կ'ըսէ. «Զառ ի յետոյսն մոռացեալ՝ ի յառաջադէմսն նկրտիմ»:

Ծանր դժուարութիւններ եւ մտահոգութիւններ պատած պաշարած են մեր Ս. Սթոքը: Մեր տնտեսականը անծուկ վիճակի մէջ է: Վարչական մտահոգութիւնները կը ճնշեն մեր վրայ՝ որովհետեւ տարիներէ ի վեր հետզհետէ նօսրացած է մեր Միաբանութեան անդամներուն թիւը: Այն տագնապը՝ որուն մատնուած է ներկայիս Հայաստանեայց Եկեղեցին ընդհանրապէս՝ անհրաժեշտաբար եւ բնականաբար կ'անդրադառնայ նաեւ մեր վրայ: Սակայն այս բոլոր դժուարութեանց դիմաց՝ վստահ եմ պիտի չկորսնցնենք երբեք մեր հաւատքը, մեր յոյսը եւ մեր սէրը առ Աստուած եւ առ Ազգն Հայոց եւ առ Եկեղեցին Հայաստանեայց, որոնց նուիրեալները եւ սպասաւորներն ենք:

★ ★

Մեր Միաբանութեան եւ Ս. Սթոքին սպասաւորութիւնը՝ Աստուծոյ եւ մեր Ս. Եկեղեցիին եւ մեր սիրեցեալ ժողովուրդին համար, կը կատարենք շատ մը մարզերու մէջ: Պարտականութիւն կը նկատեմ այս պատեհ առիթով արագ ակնարկ մը նետել անցեալ տարուան մէջ կատարուած եւ յառաջիկայ տարի եւ անկէ ետք մեր կատարելիք գործերուն վրայ՝ ջանալով որ չկրկնեմ ինչ որ տեղեկագրուած է Տնօրէն ժողովոյ համարատուութեան մէջ, որուն պիտի ունկնդրէք քիչ ետք:

Ս. — Ս. ՏԵՂԵԱՏ ՊԱՇՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆՑ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ

Ս. Քաղաքի Տնօրինական Սրբավայրերու մէջ աղօթք եւ պաշտամունք աւանդական կարգաւ եւ վայելչապէս մատուցուեցան, եւ պահուեցան մեր իրաւունքներն ու առանձնաշնորհումները եւ կատարուեցան մեր պարտականութիւնները, որոնք մեր Միաբանութեան գլխաւոր պաշտօնը կը կազմեն: Այս մարզին մէջ չպակսեցաւ նախանձախնդրութիւնը մեր եղբայրներուն: Ս. Տեղեաց Յանձնաժողովը անխոնջ կերպով աշխատեցաւ եւ կը շարունակէ աշխատիլ՝ Միաբան եղբայրներու գործակցութեամբ՝ Ս. Տեղերը պայծառ պահելու, մեր Ս. Սթոքին բաժին ինկած գործը պատուով եւ անպակաս առաջ տանելու համար: Դիտենք թէ Ս. Տեղեաց նկատմամբ մեր աւագ պարտականութեան զիտակցութիւնը մեր եղբայրութեան ոսկորներուն մէջ թափանցած է ամենայն իրաւամբ: Պէտք է ջանանք միշտ զօրաւոր եւ խոր սիրով տոգորուած մնալ այդ մարզին մէջ:

Յառաջիկայ տարի մեր առջեւ կը լեռնանայ Ս. Յարութեան Տաճարին, բովանդակ ըրիստոնէութեան այդ առաջին եւ ամենանուիրական Սրբավայրին, նորոգութեան գործը, որուն կատարման մէկ երրորդով պատասխանատու է մեր Եկեղեցին: Այդ կենսական գործին բովանդակ տարողութեան չափը կշռել՝ մեր հաւատացեալ ժողովուրդի զիտակից տարրին երեւակայութեան կը թողունք: Ջերմօրէն պէտք է աղօթենք՝ որ Աստուած յաջողէ մեզի պատուով դուրս գալ այդ հսկայ պարտականութեան տակէն: Եւ մեր աշխատանքն ու զոհողութիւնը միացնենք մեր աղօթքին: Կը յուսանք որ մեծ հաստատութիւններ եւ մեծահոգի բարերարներ զօրավիգ պիտի կանգնին մեզի՝ մեր այս սուրբ եւ ամենանուիրական գործին կատարման մէջ: Այս յոյսն է միայն որ կը գօտեպնդէ զմեզ:

Նորոգութեան կարեւոր գործ մըն ալ ունինք, որ իր կատարման ընթացքին մէջն է: Ս. Աստուածածնի տաճարին նորոգութեան գործն է այն, որուն մասին Յոյն պատրիարքարանի եւ մեր միջեւ համաձայնութիւնը գրեթէ կատարուած է, եւ տաճարի արտաքին բակին պատերը արդէն շինուած են: Ուրախ ենք որ այս գործին ծախքը արդէն հոգացուած է նուիրատուութեամբը Նիւ Եորքի Կիւլլապի Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան, որուն վարիչներուն Ազգը եւ մենք երախտապարտ ենք խորապէս:

Նորոգութեան անհրաժեշտ եւ անյետաձգելի գործեր կան նաեւ Ս. Յակոբեանց մեր գեղեցիկ եւ փառապանծ տաճարին մէջ: Պէտք է այդ աշխատանքին եւս ձեռնարկուի յառաջիկայ տարի անյապաղ:

Այլ չեմ յիշեր պատրիարքարանի եւ վանքի զանազան մասերուն մէջ ստիպողական դարձած շինարարական նորոգութիւնները, որոնց ձեռնարկումը կախում ունի մեր տնտեսական վիճակէն: Տայր Աստուած օր մեր հաւատացեալ ժողովուրդը չմոռնար եւրուսաղէմը, յիշէր զայն բարի յոյսերով, որպէսզի պայծառացնել կարենայինք իր նուիրական Տունը այս Սրբազան Քաղաքին մէջ:

Սուրբ Տեղեաց պահպանութեան եւ պայծառութեան գործին պէտք է լծուած մնանք կատարեալ լրջութեամբ եւ նուիրումով, յառաջիկայ տարի եւ միշտ:

Բ. — ՈՒՆՏԱՒՈՐԱՅ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Անցեալ Զատիկին, ինչպէս գիտէք, ունեցանք աննախընթաց բազմութիւն մը ուխտաւորներու: Վստահ եմ թէ՛ ամէնքս ալ մեծապէս մխիթարուեցանք ի տես հոգեւոր եւ սուրբ այն վայելքին՝ զոր մեր ուխտաւորները ունեցան ներկայ ըլլալով մեր մեծ-վայելական հոգեւոր հանդէսներուն ի Սուրբ Տեղիս եւ ի Տաճարն Սրբոց Յակոբեանց:

Գիտէք մեր դժուարութիւնները, որոնց հետեւանքով անկարող կ'ըլլանք հարկ ե-ղած դիւրութիւնները տալու մեր ուխտաւորներուն՝ անոնց բնակութեան, հանգստեան եւ ընդունելութեան համար: Մեր հեռաւոր նպատակը պէտք է ըլլայ վայելուչ հիւրա-նոց մը ունենալ մեր ուխտաւորներուն համար: Միաժամանակ մեր յոյժ սահմանափակ միջոցներով՝ պէտք է ջանանք լաւագոյն կերպով կազմակերպել մեր ուխտաւորներուն ընդունելութեան գործը:

Ուրախ ենք որ այս տարի՝ ուխտաւորաց Ընդունելութեան Յանձնախումբի ջան-քերուն շնորհիւ, կրցանք որոշ չափով գոհ ձգել Ս. Երկիր եւ Ս. Քաղաք այցելող մեր ազգակիցները, որոնցմէ շատեր սիրով յօժարեցան վրաններու ներքեւ անգամ տաղա-ւարիլ բազմամրոխ տօնական օրերուն:

Կը յուսանք նաեւ՝ որ մեր ուխտաւորները հետզհետէ աւելի պիտի գնահատեն մեր Միաբանութեան գործը, եւ ինչպէս բարոյապէս՝ նոյնպէս տնտեսապէս պիտի սա-տարեն մեր Սուրբ Աթոռին, որպէսզի կանգուն եւ պայծառ մնայ այն:

Գ. — ՀՈԳԵՒՈՐ ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾ

Մեր կրթական գործին կարեւորութիւնը մինչեւ իսկ աւելորդ է յիշել: Ամէնքս ալ լաւ գիտենք անոր կենսական կարեւորութիւնը: Անցեալ տարի պահեցինք մեր Ժա-ռանգաւորաց Վարժարանը եւ Ընծայարանը: Եթէ Տէր կամեցի՝ խումբ մը երիտա-սարդներ, որոնք արդէն ուխտադիր սարկաւազներ են, պիտի մտնեն կուսակրօն բա-հանայութեան կարգին մէջ մօտ օրէն: Կը ծրագրենք ունենալ նաեւ, կամօքն Աստու-ծոյ, մէկական նոր դասարաններ Ընծայարանի եւ Ժառանգաւորաց բաժիններու մէջ:

Պէտք է ընենք ամէն զոհողութիւն, պէտք է ղիմենք ամէն միջոցի, որպէսզի մեր հոգեւոր Կրթարանին մտաւոր եւ բարոյական մակարդակը բարձրանայ: Ընդհան-րապէս Հայ Եկեղեցւոյ եւ մասնաւորապէս մեր Աթոռին ամենէն աղաղակող պէտքը՝ զարգացեալ, հաւատաւոր, գործունեայ, կարգապահ եւ անձնուէր հոգեւորականն է:

Երախտապարտ ենք Սմբրիկայի մէջ եւ այլուր գտնուող մեր այն բարերարներուն՝ որոնք տնտեսապէս կ'օգնեն մեզի՝ մեր հոգեւոր կրթութեան գործը յառաջ տանելու հա-մար: Այս մասին, ինչպէս գիտէք, շատ օգտակար եղաւ մեր Սմբրիկայի վերջին նուի-րակը, Հոգ. Տ. Կիրեղ Վրդ. մեր եղբայրը, որ անցեալ տարի վերադարձաւ իր առաքե-լութենէն, որու ընթացքին ան արգիւնաւոր կերպով ներկայացուց Ս. Աթոռոյ մէջ կա-տարուած գործը բարեսէր ազգայիններու եւ Սմբրիկայի հայութեան ընդհանրապէս:

Կը յուսանք որ մեր ներկայի նուիրակն ալ, մեր եղբայրը Հոգ. Տ. Հմայեակ Ծ. Վրդ. նոյնպէս արգիւնաւոր գործունէութիւն մը պիտի ունենայ եւ Սմբրիկայի մէջ մեր Աթոռին թանկագին բարեկամները պիտի շարունակեն զօրավիզ կանգնիլ մեր հոգեւոր կրթութեան գործին:

Դ. — ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾ

Շատ կարեւոր է նաեւ մեր կատարած ժողովրդական կրթութեան գործը, մաս-նաւորապէս Երուսաղէմի-եւ Ամմանի մէջ, ինչպէս նաեւ մեր մի քանի աւելի փոքր հա-մայնքներուն մէջ: Պէտք է մասնաւոր զարկ շարունակենք տալ այս գործին ալ, որով մեր Յորդանանի սիրելի ժողովուրդին ազգային եւ կրօնական գիտակցութիւնը առողջ, զօրաւոր եւ կենսունակ պիտի կրնանք պահել: Անցեալ տարի մեր Սրբոց Թարգմանչաց

վարժարանն ալ, յերուսաղէմ, կարեւոր նպատակ ստացաւ շատ մը բարերարներէ, եւ իր գործը պահեց բարձր մակարդակի վրայ, ինչ որ մեզի պատճառ կուտայ հպարտ զգալու եւ ձեռք բերուած արդիւնքով ուրախանալու :

Մեր թեմական-հովուական գործը մեր շրջանակին մէջ յառաջ տարուեցաւ կանոնաւոր եւ խաղաղ եղանակաւ : Այս տեսակէտէ մեր առջեւ ցցուող ամենէն ստիպողական պէտքը Ամմանի, մեր երկրի մայրաքաղաքին մէջ, Եկեղեցիի շէնք մըն է, իր յարակից դպրոցով : Ս. Աթոռը ի վիճակի չէ այդ շինութեան ծախքին բեռը վերցնելու : Բայց պէտք է մտածենք միջոցներու մասին՝ որպէսզի օժտել կարենանք Ամմանի մեր պատուական ժողովուրդը, որ վերջին ինն տարիներու ընթացքին ստուարացած է թիւով, իր սեպհական Եկեղեցիի եւ դպրոցի շէնքով : Այս ուղղութեամբ, ուրախ ենք ըսելու՝ որ կազմակերպական քայլեր առնուած են, յանձնախումբերու կազմութեամբ եւ ծրագիրներու պատրաստութեամբ, որոնք վստահ ենք հետզհետէ շօշափելի արդիւնքի կը հասնին, վասնզի Ամմանի մեր ժողովուրդը պատրաստ է իր տնտեսական եւ բարոյական կարելի բաժինը բերելու գործին յաջողութեան համար :

Պէտք է աւելցնենք թէ Իսրայէլի մէջ ալ մեր փոքրաթիւ ժողովուրդը, յատկապէս Յոպպէի եւ Հայֆայի մէջ, կանոնաւորապէս առաջ կը տանի իր եկեղեցական ազգային կեանքը, մեր եղբայրներէն Հոգ. Տ. Բաբգէն Վրդ.ի ձեռնհաս տեսչութեան ներքեւ :

Ե. — ՀՐԱՏԱՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՆԹԻՒՆ

Շարունակեց եւ կը շարունակէ գործել մեր տպարանը : Մեր կարեւոր պարտականութիւններէն մին ալ մեր տպարանի արդիւնաւորութիւնն է : Ամենուրեք հայ եկեղեցիներու ծիսական գիրքերու հայթայթումը, որ որոշ չափով մեր Աթոռին մենաշնորհը եղած է, պէտք է շարունակենք : Պէտք է շարունակենք նաեւ մեր տուրքի բաժինը բերել, մեր տպած եւ ցրուած գրքերով, հայ գրականութեան, մատենագրութեան, պատմագիտութեան եւ բանասիրութեան գանձարանին : Անցեալ տարուան գործը եղած է գովելի, ինչպէս պիտի տեսնէք Տնօրէն ժողովի տեղեկագրէն, շնորհիւ ջանքերուն մեր եղբայրներէն Հոգ. Տ. Զաւէն Վրդ.ին :

Դժբախտաբար մեր տպարանին արդիւնաւորութիւնը չէ հասած իր առաւելագոյն աստիճանին՝ մեքենաներու պակասին պատճառաւ : Այս պակասը պէտք է լեցնենք՝ բախելով սրտին դռները ազգանուէր բարերարներու, բանի որ մեր սովորական միջոցներով անկարելի է մեզ համար հոգալ տպարանի այս բացառիկ անհրաժեշտութիւնները :

Մեր ձեռագրաց Մատենադարանի պահպանութեան գործին մէջ ամենէն ուշագրաւ գործը Գեր. Տ. Նորայր Եպս.ի աշխատասիրութեամբ պատրաստուած եւ պատրաստուելու վրայ եղող ձեռագրաց Յուցակն է, որուն առաջին չորս հատորները արդէն հրատարակուած են, մօտ 500 ձեռագիրներու նկարագրութեամբ :

Մեր ձեռագիրները բանասիրական եւ պատմագիտական եւ գեղագիտական աշխարհին ծանօթացնելու գործը լուրջ եւ երկար տարիներու գործ է, որուն պէտք է շարունակենք հետամուտ ըլլալ նոր թափով, առաջին առթիւ որ ի վիճակի ըլլանք :

Կիւլպէնկեան տպագրաց Մատենադարանը որոշ չափով տարուէ տարի կը ճոխանայ նոր գիրքերով : Սարգիս Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը, հիմնուած բարեյիշատակ Գալուստ Կիւլպէնկեանի՝ մեր Աթոռոյ մեծ բարերարին կողմէ, կը հոգայ Մատենադարանին սահմանափակ պիւտճէին ծախքերը : Մատենադարանին շէնքը պէտք ունի ընդարձակման, դարակներու, ինչպէս նաեւ յաւելեալ պաշտօնակալի, արդիական Մատենադարանի մը ամէն յատկութիւններով օժտուելու համար :

Զ. — ԽՆԱՄԱՏԱՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ

Ունինք տակաւին ուրիշ կարեւոր գործ մըն ալ զոր կը կատարենք շատ աւելի ընդարձակ չափով վերջին ինը տարիներէ ի վեր, մեծաւ մասամբ բարեսէր ազգայիներու նուիրատուութեանց եւ նպաստներուն շնորհիւ : Կարօտելոց Խնամատարութեան գործն է ան : Մեր թեմական շրջանակին մէջ, առաւելապէս Երուսաղէմի մէջ, մօտ հազար կարօտեալներ ոմանք փոքր եւ ոմանք համեմատաբար աւելի չափերով հաց եւ բժշկա-

կան խնամք եւ կամ դրամական նպաստ կը ստանան: Այս գործն ալ նուիրական եւ աստուածահաճոյ պարտականութիւն մըն է մեզ համար, քանի որ մեր բազարը չունի հանրային օգնութեան կամ նպաստի միջոցները կամ դրութիւնը: Սիրով պէտք է կատարենք այս պարտականութիւնն ալ այն չափով՝ որչափով մեզի տրուած միջոցները կը ներեն, միջոցներ՝ որոնք բնականաբար բարեսէր ազգայնոց նպաստներէն պիտի գոյանան:

Է. — ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ

Այս բոլոր գործերուն եւ պարտականութեանց դիմաց՝ մեր ելեւմտական վիճակը, ինչպէս գիտէք՝ ծանրօրէն մտահոգիչ է: Եւ կը վախճամ թէ պիտի մնայ այնպէս՝ որքան ատեն որ այս երկրին տնտեսական վիճակը անծուկ է, եւ մեր հաստատուն եկամուտները, որոնք կարեւոր չափով մեր եկամտարեւր կալուածներէն կը գոյանային անցեալին՝ կը մնան սահմանափակ, մեր ծախուց գրեթէ մէկ վեցերորդը, այսինքն տարուան մէջ մեր երկու ամսուան ծախքը միայն գոցելով: Մէկ ամսուան ծախքն ալ կը հոգանք այլ ապահով եկամուտներէ: Կը նշանակէ թէ տարուան 12 ամիսներէն 9 ամսուան ծախքը գոցելու համար պէտք ունինք կանոնաւոր կամ պատահական նուիրատուութեանց, որոնք ցարդ եկած են մեզի պատուական եւ ազգանուէր բարերարներէ եւ բարեսիրական Հաստատութիւններէ, ինչպէս են Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, Կիւլլապի Կիւլպէնկեան Հիմնադրամը, Արզարեան Աւանդը. Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը, Ներսէս Կիւլպէնկեանը եւայլն:

Այս կացութեան ի տես՝ այս ժողովին ներկայացուցած ելեւմտացոյցը «մինչեւ ոսկորը բերուած է», ինչպէս կ'ըսեն. Դրած ենք միայն ամենահրաժեշտը, ամենաստիպողական ծախքերը եւ դիմացը բաց թողած ենք այն ծախքերուն, ինչպէս են շինուածական անհրաժեշտ եւ անյետածգելի նորոգութեանց ծախքերը, պարտուց վճարումները, անհրաժեշտ երթեւեկութեան ծախքերը, կահ կարասեաց ծախքերը, դատական ծախքերը, բացառիկ նպաստները, որոնք անհրաժեշտաբար պէտք է ըլլան, եւ որոնց չափերը կախում ունին այն օժանդակութենէն, զոր կ'ակնկալենք որ յառաջիկայ տարի դարձեալ պիտի ընեն մեզի պատուական եւ բարեսէր մեր ազգակիցները արտասահմանի զանազան երկիրներէն: Եւ թէպէտ մեր ելմտացոյցի յառաջիկայ տարուան ծախքը սահմանափակած ենք 40,000 սթերլինի գումարին մէջ, բայց մեր իրական ծախքն է նուազագոյն 50,000 սթերլին, որ մեր գործին ընդարձակութիւնը եւ տարողութիւնը նկատի առնելով՝ իրականին մէջ չնչին գումար մըն է, երբ նկատի առնենք մանուաւոր՝ թէ մեր Միաբանութիւնը, հոգեւորականներ, աշխատաւոր Միաբաններ եւ ուսանողներ, կը բաղկանան մօտ 100 անձերէ, եւ Ս. Աթոռէն փոքր կամ քիչ մը աւելի ամսական առնող պաշտօնեաներու թիւը կը հասնի 170ի եւ մեր բազմաճիւղ Հաստատութեան տեսչութեանց թիւը կը հասնի 21ի:

Հարկ չեմ տեսներ երկարել խօսքերս այս տեսչութեանց գործերու նկարագրութեամբ. դուք ամէնքդ ալ ծանօթ էք անոնց: Չանոնք կը տեսնէք մեր ելմտացոյցի գլուխներուն ներքեւ եւ յստակ է ձեր մտքին մէջ անոնց ընդհանուր պատկերը:

Գործունէութեան նոր տարեշրջանի մը սեմին՝ վստահ եմ որ ամէնքս ալ խորապէս կը գիտակցինք կարեւորութեանը այն գործին՝ զոր կը կատարենք իւրաքանչիւրս առանձինն եւ եղբայրութիւնը հաւաքաբար, կանգուն եւ կենդանի պահելով բազում դարերու մեր ազգին եւ եկեղեցիին թանկագին ժառանգութիւնը եղող այս Ս. Աթոռը, որ զինն է անհամար հայազարմ սերունդներու անհաշուելի զոհողութեանց եւ բոլորանուէր նուիրումին, մեր անցեալի մեծանուն պատրիարքներէն սկսեալ մինչեւ ամենահամեստ զաւակը աշխարհի երեսը ցրուած հայութեան:

Ը. — ԾԱՌԱՅՈՒԹԻՒՆ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԹԵՄԵՐՈՒ ՄԷՋ

Մի քանի տասնեակ տարիներէ ի վեր մեր Ս. Աթոռին կատարած գործին մաս կը կազմէ նաեւ այն ծառայութիւնը զոր կը կատարեն Ս. Աթոռոյս Միաբանութենէն որոշ թիւով հոգեւորականներ արտասահմանի մեր եկեղեցւոյ թեմերուն մէջ: Ասոնց թիւը

ներկայիս կը հասնի կամ շուտով պիտի հասնի 12ի: Իրաւ է որ մեծ թիւ մը չէ այս. բայց իրաց ընթացքը յստակօրէն կը յայտնէ թէ պիտի աճի անոնց թիւը հետզհետէ: Այդ աճումը անշուշտ կախում պիտի ունենայ մեր Միաբանութեան թիւին աճումէն: Իսկ մեր Միաբանութեան թիւին աճումը կախում պիտի ունենայ բնականաբար մեր հոգեւոր կրթութեան գործին արդիւնաւորութենէն:

Պէտք է շեշտեմ թէ արտասահմանի մեր եկեղեցւոյ թեմերուն մէջ ծառայող մեր Միաբաններու կատարած գործին կարեւորութիւնը կարելի լրջութեամբ պէտք է նկատի առնենք: Այս մեր Ս. Աթոռին գերազանց պարտքն է իր առաւելագոյն նպաստը բերել մեր եկեղեցւոյ պայծառութեան, հաստատութեան եւ կենսունակութեան: Եւ չենք կըրնար ընկրկիլ այս պարտականութեան առջեւ: Պէտք է դիմաւորենք զայն սիրով եւ անվարան: Երբ մեր եղբայրները կը զրկենք զանազան թեմեր, — առանց սակայն խախտելու մեր վարչական կազմը — անոնք պէտք է տանին իրենց հետ լաւագոյն ոգին զոր Ս. Երուսաղէմի եւ մեր Միաբանութեան մթնոլորտը կրնան տուած ըլլալ իրենց: Եւ միւս կողմէն պէտք է երբեք մոռնան իրենց Տունը եւ անոր պայծառութեան համար պէտք է ընեն ինչ որ կրնան իրենց տուեալ պայմաններու մէջ:

Թ. — ՅԱՐԱՐԵՐՈՒԹԻՒՆ ՆՈՒԻՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԱԹՈՒՆԵՐՈՒ ԼԵՏ

Բացման իմ այս խօսքը չեմ կրնար փակել առանց ականարկ մը նետելու մեր եկեղեցւոյ ընդհանուր կացութեան վրայ, որուն մէջ կ'ապրինք եւ կը գործենք՝ եւ որ կ'անդրադառնայ անխուսափելիօրէն մեր Միաբանութեան եւ Ս. Աթոռին վրայ:

Հայաստանի մէջ մեր Վեհափառ Հայրապետը, որուն հանդէպ մեր սէրը, մեծաբանքը եւ հաւատարմութիւնը անխախտ եւ հաստատ է եւ պիտի մնայ, կրօնական եւ եկեղեցական կեանքին այնպիսի թափ մը տալ սկսած է, որ աննախընթաց է աւելի քան քառասուն տարիներէ ի վեր: Մայր Աթոռի ինչպէս նաեւ ընդհանրապէս Հայաստանի մէջ կրօնական կեանքի աստիճանական ուժեղացումը մեզ ուրախութեամբ եւ յոյսով կը լեցնէ: Եւ փառք կուտանք Աստուծոյ այն շնորհին համար զոր պարգեւեց մեր եկեղեցիին՝ Ն. Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Վազգէն Ա.ի նման Ընդհանրական Պետ մը յաւուցանելով ի գլուխ մեր եկեղեցիին:

Թուրքիոյ մէջ Հայ եկեղեցւոյ Հոգեւոր Պետը, Կոստանդնուպոլսոյ Հայ Պատրիարքութեան Աթոռակալը՝ Ամենապատիւ Տ. Գարեգին Արքեպիսկոպոս, իր յառաջացեալ տարիքին մէջ միշտ մտքով կորովի եւ սրտով խորազգած, իր հոգեւորական եւ աշխարհական օժանդակողներուն հետ եւ Իսթանպուլի բարեպաշտ եւ ազնիւ ժողովրդեան բաջալերութեամբ՝ հաստատած է Հոգեւոր վարժարան մը, Ս. Խաչ Դպրեմանքը, որ լուսաւոր յոյս կը ներշնչէ մեզի Թուրքիոյ մէջ մեր եկեղեցւոյ ապագային համար: Ուրախ ենք որ մեր Միաբան եղբայրներէն երկուքը բաժին ստանձնած են կարեւոր այդ Հաստատութեան գործին մէջ: Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքութեան հետ մեր սիրալիր յարաբերութեանց կապը անբաւարարի կը մնայ բնականաբար:

Միւս կողմէն մեր ամենուս ծանօթ է այն խոր ճեղքուածքը որ վերջին տարիներու ընթացքին հետզհետէ բացուեցաւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեամբ գլխաւորեալ՝ Սուրբիոյ եւ Լիբանանի մեր եկեղեցւոյն մէջ, եկեղեցի եկեղեցւոյ դէմ, հատուած հատուածի դէմ հանելով եւ անհասկացողութեան, հակամարտութեան վիճ մը բանալով երկու գլխաւոր խմբաւորումներու միջեւ: Այս երեւոյթին ի տես մեր Աթոռին ուղղութիւնը եղած է եւ կը խորհիմ թէ պէտք է ըլլայ յառաջիկային՝ խղճամիտ եւ բժախնդիր անկողմնակալութիւն, միշտ կանգնած մնալով Հայոց եկեղեցւոյ գերագոյն բարիքին պաշտպանութեան պատնէշին վրայ: Ս. Աթոռս պատրաստ է ընծռելու ոեւէ ծառայութիւն որ կը նպաստէ խաղաղութեան եւ եկեղեցւոյ միութեան հաստատութեան, երբոր իրական արդիւնք խոստանայ այդպիսի ծառայութիւն մը: Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան հետ ուղղակի կամ անուղղակի իրաւական ոեւէ կապ արդէն չունի մեր Աթոռը:

Սուրբիոյ եւ Լիբանանի հայութիւնը ինք պէտք է հետզհետէ լուծէ այն կնճիռը, որ ծագում առաւ իր ծոցին մէջ, իր մօտիկ անցեալի պատմութենէն յառաջ եկած պատճառներով: Արտաքին օգնութիւնը, խաղաղութիւն եւ հաշտութիւն գոյացնելու դիտա-

ւորութեամբ, այն ատեն միայն կարելի է ընծեռել՝ երբ դէպքերու տրամաբանական եղբակցութիւնը ի յայտ գայ եւ երկպառակութենէն առաջ գալիք մեծ վնասին զիտակցութիւնը խորանայ հակառակորդներու միջեւ եւ բանաւոր դարմանի մը պէտքը իրենք նախ զգան եւ ըստ այնմ շարժիլ սկսին:

Ուրախ պէտք է ըլլանք՝ որ մեր Միաբանութեան մէջ իրենց անդրադարձը չեն ունենար այն կուսակցական հակամարտութիւնները՝ որոնք կը խռովեն եւ կ'ալեկոծեն արտասահմանի մեր եկեղեցւոյն եւ ժողովուրդին կեանքը: Մինչեւ իսկ Յորդանանի հայ ժողովուրդին մէջ կուսակցական հակամարտութիւնները աննշան եւ մակերեսային են եւ սովորական մրցակցութեան ընոյթն ունին, որ ոչինչ ունի իր մէջ վատառողջ:

Մեր Միաբան եղբայրները վստահ եմ թէ հաստատ կը մնան եւ պէտք է մնան քաղաքական կամ կուսակցական կողմնակալութենէ բացարձակապէս հեռու, եւ պէտք չէ թոյլ տանք որ մեր սահմաններէն դուրս կատաղութեամբ փչող հովերը մեր փոքր ծովակը փոթորկեն:

Գլխաւոր Աթոռներէ դուրս՝ արտասահմանի առաջնորդարաններուն հետ մեր բնականոն եւ արժանաւայել կապն ու յարաբերութիւնը կը պահենք ըստ պահանջմանց իրաց:

Ժ. — ՅԱՐԱՐԵՐՈՒԹԻՒՆ ՏԵՂԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՊԱՏՐԻԱՐԿՈՒԹԵԱՆՅ ՀԵՏ

Միաժամանակ հոգեւին նուիրուած կը մնանք եւ պէտք է մնանք այս Սուրբ Երկրին, որ այս Աթոռին հայրենիքն է առնուազն տասներեք դարերէ ի վեր: Եւ մեր հաւատարիմ քաղաքացիութեան պարտականութիւնները պէտք է կատարենք եւ ուսուցանենք, մեր աշխարհիկ պետին, Յորդանանի Վեհափառ Թագաւորին հանդէպ հաւատարմութեամբ:

Այս անցեալ տարուան ընթացքին Յորդանանի մեր կառավարութիւնը սովորականէն քիչ մը աւելի զբաղեցուցինք մեզմով: Բայց վստահ եմ թէ անոնք ըստ կարելւոյն հասկցան մեզ եւ որչափ աւելի հասկնան՝ այնքան աւելի խաղաղութիւն եւ շինարար գործունէութիւն բաջալերած պիտի ըլլան, յօգուտ թէ՛ մեր ժողովուրդին եւ թէ՛ Սուրբ Քաղաքին եւ Ս. Երկրին:

Երուսաղէմի օտար պատրիարքարաններու եւ կրօնական հաստատութեանց հետ սովորականէն աւելի հանդիպումներ ունեցանք վերջերս կատարուած ընտրութեանց եւ Ս. Տեղեաց, մանաւանդ Ս. Յարութեան Տաճարին նորոգութեանց խնդիրներուն առնչութեամբ: Ուրախ ենք որ մեր փոխադարձ բարեկամութիւնը եւ համերաշխութիւնը առհասարակ անաղարտ մնացած է: Եւ մեզմէ ամէն մէկս պէտք է ջանք ընենք որ բարեկամութեան եւ համերաշխութեան այդ կապերը աւելի ամրապնդուին մեր միջեւ, ի յայտ բերելով եւ ի գործ դնելով մեր միութիւնը ի Բրիտանոս, միութիւն՝ զոր մեր Տէրը ինք պատուիրեց մեզի:

Եղբարք եւ սիրելիք,

Տարիները կուգան ու կ'անցնին, ծիւնը հետզհետէ կ'իջնէ մեր գլուխներուն եւ մեր գնացքը կը դանդաղի եւ օր մըն ալ կանգ կ'առնէ: Հինքը կ'անցնին նորերը կուգան: Սկիզբը միշտ կը յիշեցնէ վախճանը: Պէտք է յաւիտենական բաները կեդրոնական տեղը զբաւեն մեր մտքերուն եւ սրտերուն մէջ: Այս Ս. Աթոռին ամէն մէկ քարին վրայ եւ ամէն մէկ առարկային երեսին աներեւոյթ եւ անձանօթ հոգիներու երբեմնի աշխատանքին եւ տքնութեան զրոշմը կայ: Կրնանք կանգուն եւ պայծառ պահել այս սուրբ Յարկը՝ մեր բարեպաշտութեամբ, անանձնական նուիրումով, համբերութեամբ, հնազանդութեամբ, աշխատասիրութեամբ, Աստուածսիրութեամբ, աղօթասիրութեամբ, ներողամիտ քաղցրութեամբ, ուղղամտութեամբ, կարճ խօսքով՝ այն ամէն առաքինութիւններով՝ որոնք քրիստոնեայ հոգեւորականը կը շինեն ու անոր կեանքը կ'արդիւնաւորեն:

Տիրոջ խօսքին համեմատ՝ անհամցած աղը ուրիշ բանով կարելի չէ համեմել: Աղ ըլլանք մեր Ազգին, Եկեղեցիին, մեր Ս. Աթոռին, իւրաքանչիւրս ըստ մեր կարողութեան՝ տալով «գոյի չափ զկեանս մեր»:

Տէրոջ Աջը հովանի ըլլայ ամենուս վրայ եւ զգործս ձեռաց մերոց ուղիղ արագէ՛ եւ զգործս ձեռաց մերոց յաջողեացէ՛ մեզ. ամէն: